

Blogi: Suomi maahanmuuton kohdemaana suurten kysymysten edessä

15.10.2015 – Blogi

KIRJOITTAJA

Tuomas Välimäki
Johtokunnan jäsen

Lähi-idästä ja Pohjois-Afrikasta saapuvien turvapaikanhakijoiden ennenkokemattoman suuri määrä on noussut viime kuukausina yhteiskunnalliseksi ilmiöksi. Käsillä olevan tilanteen helpottamiseksi tarvitaan poliittista ratkaisua Lähi-idässä sekä dialogia keskeisten toimijoiden välillä. Niin kauan kuin alueella on konflikteja, osa väestöstä tulee hakemaan turvaa sekä tulevaisuutta Euroopasta. Suomi on yksi niistä maista. Nyt kun Suomestakin on tullut laajamittaisen maahanmuuton kohdemaana, herää kysymys, miten maahanmuutto voi vaikuttaa talouden kehitykseen.

Lyhyellä aikavälillä maahanmuutto kasvattaa julkisia menojamme, mutta se voi myös avata ennakoitua valoisampia näkymiä tulevaisuudessa. Nykyisen väestöennusteen mukaan työmarkkinaikään tulevien määrä alittaa eläkeikään tulevien lukumäärän niin pitkälle kuin ennusteet ulottuvat, ainakin 2060-luvulle saakka. Työikäisen väestön määrän supistuminen osaltaan alentaa pitkän aikavälin kasvunäkymiemme tasoa, johon totuimme ennen Suomen ajautumista nykyiseen matalasuhdanteeseen. Kun vuosina 1990–2009 työikäinen väestö kasvoi noin 0,3 prosenttia vuodessa, tulee se supistumaan 0,2 prosentin vuosivauhtia 2010–2029. Maahanmuuttajien työllistyminen vähintäänkin hidastaisi työvoiman supistumisen vauhtia ja siten parantaisi Suomen talouden pitkän aikavälin kasvumahdollisuuksia.

Lähi-aikojen politiikkavalinnat ja talousinstituutioittemme muutokset tulevat osaltaan määrittämään mahdollisuutemme saada maahanmuuttajiin liittyvä potentiaali tukemaan talouskasvua. Käytännössä kyse on maahanmuuttajien mahdollisimman nopeasta työllistymisestä. Nopea työllistyminen lienee myös tehokkain tapa kotouttaa yhteiskuntamme uudet jäsenet.

Työnantajan näkökulmasta on riskipitoista palkata työmarkkinoiden ensikertalainen. Työnhakijalta puuttuvat referenssit, joiden avulla hän voisi osoittaa tuottavuuspotentiaaliaan. Ensikertalaisuus koskee usein nuoria työnhakijoita siinä missä paikallista kieltä taitamattomia, uuteen kulttuuriin sopeutuvia työnhakijoitakin. Ensikertalaisuus suomalaisilla työmarkkinoilla yhdistettynä kielitaidottomuuteen nostaa maahanmuuttajien työllistymiskynnyksen kantaväestöä korkeammaksi. Koska maahanmuuttajien nopea kotoutuminen ja työllistyminen olisivat sekä

maahanmuuttajien itsensä että maamme tulevaisuuden kannalta hyödyllistä, tulisi tätä kynnystä pyrkiä alentamaan.

Vaikka työmarkkinoiden ensikertalaisuuden aiheuttamaa informaatio-ongelmaa onnistuttaisiin lieventämään esim. erilaisten määräaikaisuuden ehtoja tai työsuhteen koeaikaa koskevien uusien käytäntöjen avulla, kymmenien tuhansien uusien työntekijöiden työllistäminen ei tule olemaan helppoa erityisesti tilanteessa, jossa kantaväestönkin työttömyys on kasvanut. Maahanmuuttajien laajamittaisesta työllistymisestä huolehtiminen saattaa vaatia laajamittaisia muutoksia yhteiskuntamme tavassa toimia.

Työn tuottavuus määrää monessa tapauksessa työstä saatavan palkan, mutta laajemmin katsottuna palkkataso myös määrittää osaltaan työltä vaadittavan vähimmäistuottavuuden (Boeri & Van Ours 2015, s. 176–182). Yritykset palkkaavat uusia työntekijöitä niin kauan kuin lisätyöntekijästä saatava tuotto ylittää hänestä koituvan kustannuksen. Kun työn tuottavuuden lisäämiseksi ei ole poppakonsteja, työtekoon liittyvien rajakustannusten alentamista tarvitaan muodossa tai toisessa kasvattamaan työnhakijoiden työllistymismahdollisuuksia.

Maahanmuuttajista osa on korkeasti koulutettuja ja heidän työllistymisessään pätevät erilaiset säännöt. Sen sijaan matalamman rajatuottavuuden tehtävistä, jotka voisivat toimia erityisesti matalan koulutustason työvoiman kotouttamisen ja tuottavuuden signaaloinnin paikkoina, on Suomessa pula (Sarvimäki 2010, s. 261). Työllistämiskynnys vaikuttaakin olevan näiltä osin Suomessa erityisen korkea.

Miten työllistämiskynnystä voitaisiin alentaa? Mitä ilmeisemmin tarvitsemme huomattavasti lisää joustavuutta työpaikoille ja -markkinoille sekä mahdollisesti sosiaaliturvan ja työnteon parempaa yhteensovittamista.

Maahanmuuttajien määrän kasvu ei ole Suomen nykyisen työttömyyden syy. Työmarkkinoiden toiminnan joustavoittaminen on tarpeellista muutenkin. Rohkealla toiminnalla voimme ehkäistä taloutemme hidasta hiipumista.

Lähteet:

Sarvimäki, M. (2010) Maahanmuuton taloustiede: lyhyt johdatus. Kansantalouden aikakauskirja 3/2010.

Boeri, T. ja van Ours, J. (2013) The economics of imperfect labor markets.

Avainsanat

talouskasvu, työttömyys, työllisyys, työmarkkinat